

bayan etiw hám bekkemlewde oqıwshılar qatnasın sheklep qoyıw jaǵdaylarına shek qoyılmaqta, bilimlerin bayan etiwde oqıwshılar aktivligi hám tájiriye jumısları iske salınıwı kerek. Bul bolsa, óz gezeginde oqıwshı aldınnan alǵan bilimlerin eske túsiredi, jańa bilimlerin bekkemleydi, mashqalalı tálim sistemasın tereńlestiredi.

4. Tariyx sabaqlarında mashqalalı jaǵdaylardı payda etiw oqıwshını logikalıq pikir júritiwde qunt hám kúшти tárbıyalaw, sóylew mádeniyatın rawajlandırıw, tiyisli

kónlikpe hám bilimlerin ámelde analiz jasay alıw imkaniyatın beredi.

5. Tariyx sabaqları procesinde oqıw materialınıń basqa pánler menen baylanıslılıǵı esapqa alınadı hám temalar birin-biri tolıqtırıp, bekkemlenip baradı.

Biz joqarıda sanap ótken tárepleri tariyx sabaqlarında mashqalalı tálimdi engiziwdiń zárúrligin kórsetedi, mashqalalı jaǵdaylar bolsa, sabaqtıń nátiyjeliligin asırıwdıń áhmiyetli quralı bolıp qala beredi.

Адебиеттер

1. Mirziyoyev Sh.M. "Adabiyot va san'at, madaniyatni rivojlantirish - xalqimiz manaviy olamini yuksaltirishning mustahkam poydevoridir" nomli ma'ruzası. / «Xalq sózi», 2017 yil, 4 avgust.
2. Qaraqalpaqstan tariyxı. (8-klass) M.Tleumuratov, J.Berdiev, Z.Tleumuratova. -N.: 2014.
3. Toshpolatov T., Gafforov Ya. Tarix óqitish metodikasi. -T.: "Universitet". 2002.

Bu maqolada «Qaraqalpogiston tarixı» (8-sinf) fani misolida óquvchılarda tarixiy bilimlarni shakllantirish jarayonining asosiy tarkibiy qismlari va ularning óqituvchi tomonidan bajarilishi haqidagi fikrlar o'rin olgan.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о процессах формирования знаний учащихся по истории на примере предмета «История Каракалпакстана» (8-класс) и их выполнении преподавателями в учебном процессе.

SUMMARY

The article is devoted to the study of the process of formation of schoolchildren's knowledge in history on the example of the subject "History of Karakalpakstan" and performing these tasks by teachers.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАНДА ҒАРЕЗСИЗЛИК ЖЫЛЛАРЫНДА ПЕДАГОГИКА ИЛИМИНИҢ РАҰАЖЛАНЫҰЫ

Т.Т.Утебаев - педагогика илимлериниң докторы, доцент

Әжияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: таълим, таълим ислохоти, педагогика, педагогик фикрлар, таълим тарихи, дидактика, тарбия, тарбия назарияси, шахсга йўналтирилган таълим, таълимни модернизациялаш.

Ключевые слова: образование, реформа образования, педагогика, педагогические мысли, история образования, дидактика, воспитание, теория воспитания, образование, направленное на личность, модернизация образования.

Key words: education, reforms of education, pedagogics, pedagogic thoughts, history of education, didactics, upbringing, theory of upbringing, education directed to the personality, modernization of education.

Ғарезсизлик дәуиринде мәмлекетимизде экономика, мәдениет хәм илимниң раўажланыўында әдеўир табыслар қолға киргизилди. Әсиресе, педагогика илими тараўында түпкилики бурылыслар болды, жаслардың мәнаўий тәрбиясы қолға алынды. Педагогика илими ҳәр тәрәплеме раўажланып, оны изертлеўи алымлар қатары жетилисип толысты. Жаңа педагогикалық ой-пикирлер жүзеге келди. Ғарезсизлик жыллардың 1991-2012-жыллар ишинде яғни биринши 20 жыл ишинде 2 илим докторы хәм 50ге жақын илим кандидатлары жетилисип шықты. Олар педагогика тарийхы, теориясы хәм оқытыў усыллары бойынша ҳәр қыйлы илимий машқалаларды заман талабына сай шешип берди. Нәтийжеде тәлим-тәрбия мәселелери бойынша жаңа педагогикалық концепциялар жүзеге келди.

Педагогика теориясы хәм тарийхы тараўы бойынша ғарезсизликтің биринши он жыллығында педагогика илимлериниң докторы, профессор Ө.Әлеўов, педагогика илимлериниң кандидатлары, доцент И.Алланязов, Г.Жумашева, У.Сейтжанова, И.Пирниязов, П.Абдимуратов, Р.Сейтгимбетова, Ф.Бабашев, А.Тилегенов, Т.Сапарбаевлар өзлериниң илимий жумысларын қорғап шыққан болса, екінши он жыллықта З.Қурбаниязова, М.Пазылова, П.Берданова, С.Романова, Т.Қудайбергенова, Т.Жиемуратов, Р.Алеуова, Р.Нуржанова, Р.Төрежанова, К.Сейтмуратов, А.Бекимбетова, Т.Сапаров, С.Сайтбекова, И.Матчановлар [1] қарақап халқының миллий өзгешелигин инабатқа алған ҳалда тәрбия беріў зәрүрлигин көрсетип келешек әуладты руўхый жетиліскен билимди, инсаный пазыйлетлерге бай, ақыл-ойлы етип тәрбиялаў мәселелери бойынша илимий теориялық хәм әмелий усынысларын берди.

Соның менен бирге ғарезсизликтің биринши 20 жыллығы ишинде мәмлекетимизде жас әуладты дени сау, ҳәр тәрәплеме кәмал тапқан инсан қылып тәрбиялаў, сондай-ақ, жаңаланған тәлим системасы, тәлим процесиниң мазмуны, формасы хәм методларын жетилистиріў, алдыңғы педагогикалық технологияларды тәлим процеслерине енгизиў хәм де тәлим сыпатының мазмунын еле де байытыў саласында үлкемизде бир қанша илим-изертлеў жумыслары алып барылып атыр. Әсиресе, дидактика хәм педагогикалық технологиялар-

ды жетилистиріў бойынша алымларымыз көп жумыслар ислеиди. Булар қатарында педагогика илимлериниң докторы Е.Янгабаева, педагогика илимлериниң кандидатлары, доцент Н.Жумабаев, А.Урумбаева, П.Серимбетов, А.Ниязов, Г.Урумбаева, А.Наўрызбаева, Д.Мамырбаева, Х.Аламинов, А.Хожаниязова, М.Пирмжаров, Т.Сапарбаев, Г.Сапарова, М.Алламбергенова, Г.Қарлыбаева, Н.Қайпов, Ж.Қурбанбаев, А.Тажиевалар [2] дыққатқа ылайық изертлеў жумысларын алып барды.

Ғарезсизликтің үшінши он жыллығында 2012-2015-жыллар аралығында илим тараўы бираз үзиліске түсе баслады. Себеби, Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети 2012-жыл 28-декабрь күнги «Жоқары оқыў орнынан кейинги билимлендириў хәм де жоқары қәнигели илимий хәм илимий-педагог кадрларды аттестациядан өткеріў системасын жетилистиріў ис-илажлары ҳаққындағы 365-санлы қарардың орынланыўына бир басқышлы докторантураның талаплары жас илимпазларымыз ушын бираз қыйыншылық туўдырды. 365-қарардың орынланыўына Қарақалпақстаннан 2016-жыл бир илим докторы педагогика тараўы бойынша (DsC) жақлап шыққан болса, 2017-жыл 22-майдағы «Жоқары оқыў орнынан кейинги билимлендириў системасын және де жетилистиріў ис-илажлары» ҳаққындағы 304-қарары бойынша Қарақалпақстанда педагогика илими бир қанша жоқары дәрежеде алға қарай илгериледи. Себеби, Жоқарғы Аттестация комиссиясы тәрәпинен 2017-жыл 28-декабрьдеги 193-қарары тийкарында Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты, Қарақалпақ мәмлекетлик университеті, Үргеніш мәмлекетлик университеті жанындағы илимий дәрежелер беріў бойынша **DSC.28.12.2017.PED.58.01.** санлы илимий кеңестің ашылыўы тарыйхый ўақыя болды. Бул илимий Кеңестің биринши мәрте ашылыўы Қарақалпақстан ушын үлкен жаңалық болыў менен бирге қарақалпақстанлы жас илимпазларымыз өзлериниң илимий жумысларын қорғаўға еристи.

Булардан 2018-жылдың өзінде Г.Абылова, Г.Изетаева, М.Айтымбетов, Н.Нағымбетова, С.Тажбенова, Н.Матчановлар өзлериниң илимий жумысларын қорғап шыққан болса, 2019-жылдың басла-

рында Ж.Ассаматдинова, И.Алламбергенов, Ы.Моянов, М.Бердибаев, Н.Абдимуратовалар **DSC.28.12.2017.PED.02.02.** санлы Қарақалпақ мәмлөкәтлик университети, Нөкис мәмлөкәтлик педагогикалық институты, Ургениш мәмлөкәтлик университети жанындағы илимий Кеңесте өзлериниң диссертация жумысларын қорғауға миясар болды. Соның менен бирге педагогика тараўы бойынша жас илимпазларымыз Н.Бабаниязова, Д. Нурышевлар Ташкент қаласына барып өзлериниң илимий жумысларын қорғап, педагогика бойынша философия пәнлери докторы (PhD) илимий атағын алыуға еристи.

Қарақалпақстанда педагогика тараўында ғәрезсизлик жылларында хәр бири келешек жасларымызға өзине тән илимий мектеплерин жаратқан алымлар болып есапланады.

Әдебиятлар

1. Әлеўов У., Өтебаев Т. Қарақалпақстанда педагогика илиминиң қәлипесийи хәм раўажланыўы. -Тошкент: Фан ва технологиялар, 2007. 128-б.
2. Утебаев Т.Т. Қарақалпақстанда ХХ аср иккинчи ярми-ХХІ аср бошида таълим-тарбиявий фикрларнинг ривожланиши. - Нукус: "Билим", 2015, 198-б.

Мақолада Қарақалпақстанда мустақиллик йилларида педагогик қарашларнинг тараққиети, шунингдек таълим ва фан соҳасидағы асосий муаммолар хусусида сўз юритилади. Унда олимларнинг педагогика назарияси ва тарихи юзасидан билдирген фикр-мулохазалари, баъзи муаммолари, шунингдек, мақсуд фаннинг келажәги тўғрисида қимматли маълумотлар ўрин олған. Мақоладан педагогика фанининг тарихи ва назарияси билан қизиққан соҳа мутахассислари қимматли материаллар олишлари мумкин.

В статье рассматриваются вопросы развития педагогического воззрения, также основные проблемы в сфере образования и науки в Каракалпакстане за годы независимости. В ней показаны некоторые проблемы, мнения учёных о теории и истории педагогики и приводится также ценная информация о будущем этой науки. Статья может быть полезна для специалистов, интересующихся теорией и историей педагогики, они могут получить ценную информацию.

The article is devoted to the issues of the development of pedagogical outlook and also the main issues in the system of education and sphere of science in Karakalpakstan for the years of independence. The article points out some problems, opinions of scientists on the theory and history of pedagogics and valuable basic facts about the future of this science. The article can be useful for specialists who take an interest in the theory and history of pedagogics, they can take valuable information.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

SUMMARY

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ С ПОМОЩЬЮ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПОДВИЖНЫХ ИГР

Т.Б.Зайниддинов - доцент

Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами

Таянч сўзлар: эстетик таълим, ҳаракатланиш, дидактик талаб, методика, ўқитувчилар, таълим, жараён, педагогика, таълим.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, подвижность, дидактический спрос, методология, учителя, образование, процесс, педагогика, образование.

Key words: aesthetic education, motion play, didactic demand, methodology, teachers, education, process, pedagogy, education.

Национальные игры народов мира отражают культуру и самобытность определённой нации. Эти игры были прославлены и улучшены на протяжении веков и столетий и признаны на национальном уровне. Европейские и азиатские общеобразовательные школы используют широкий спектр первичных форм физической активности учащихся начальной школы, таких как мобильность, гимнастика, танцы, бег и прыжки. Начальные классы этих стран составляют основу двигательной активности, используемых в физической подготовке. В этом процессе важно обучать учащихся различным ментальным, этическим и эстетическим путям.

Реформы, осуществляемые в системе образования Республики Узбекистан за годы независимости, направлены на повышение качества общего среднего образования, формирование молодого поколения, подготовку их к самостоятельной жизни, улучшение условий для всестороннего интеллектуального, эстетического и физического развития детей, развития компетентного человека, который имеет высокий уровень духовных и моральных ценностей, сохраняя национальные ценности, укреплении здоровья подрастающего поколения всех возможностей, созданных правительством [1].

В частности, значительные тенденции в процессах глобализации и интеграции осуществляются путём развития качества среднего образования на основе передового международного опыта. Узбекский народ создал на протяжении веков, передавая из поколения в поколение национальные традиции в осуществлении образовательного процесса. Их содержанию так же, как

физическому развитию фитнесу играм, духовному, интеллектуальному, нравственному и эстетическому воспитанию подрастающего поколения уделяется должное внимание и необходимая комплексный подход к этому процессу. Эстетическое воспитание учащихся начальной школы посредством национальной подвижных игр играет важную роль в процессе образования и обучения.

Каждая нация имеет свои собственные национальные игры, которые формируются на основе национальных традиций, культур и особенностей народов. Национальные игры - одно из проявлений духовной культуры народа. Они включают этические традиции, социальные отношения, некоторые элементы идеологии и убеждений, этические и эстетические принципы. Национальные подвижные игры представляют национальные особенности страны, характер, привычки, трудовые и географические условия взрослых. Именно поэтому руководители нашего правительства создали все возможности для воспитания гармонично развитой личности, сохранения национальных ценностей, укрепления здоровья молодого поколения и позитивного отношения сегодняшнего Узбекистана в высоких моральных и этических ценностях.

Важно подчеркнуть, что захватывающие игры эстетически привлекательны для людей, которые эстетически значимы в содержании популярных народных игр и процесса их развития, а также развития физических качеств учеников как важного фактора в